

MATERIAŁY POMOCNICZE - JĘZYK

O UTWORZE

WARTO WIEDZIEĆ

Kochanowski w *Psalterzu Dawidów* użył 12 razy słowa *kościół* (świątynia katolicka) i tyleż samo *zbór* (zgromadzenie protestanckie). Sporadycznie pojawiają się też w jego przekładzie wyrazy *synagoga* i *bożnica* oraz *cerkiew*, w XVI w. niewiązana jeszcze wyłącznie ze świątynią prawosławną. Wszystkie określenia Boga (np. Pan, Stwórca) są chrześcijańskie, inni tłumacze renesansowi używali niekiedy nazw pogańskich, np. Jowisz.

Nad poetyckim przekładem wszystkich biblijnych psalmów Jan Kochanowski pracował lat, zwłaszcza w okresie czarnoleskim. Korzystał głównie z Wulgaty, ale sięgał też tłumaczeń oraz do Biblii brzeskiej (protestanckiej, wydanej w 1563 r. przez kalwijn Litewskim). Całość ukazała się w 1579 r., a kilkanaście miesięcy później Mikołaj Górecki, wybitniejszy kompozytor polskiego odrodzenia, wydał ich opracowanie muzyczne *Melodie na psalterz polski*.

Przekłady psalmów są jednym z największych osiągnięć artystycznych Jana Kochanowskiego. Cechuje je niezwykła inwencja i kunszt poetycki. Zdobyły powszechne uznanie i wywano je zarówno w śpiewnikach katolickich, jak i protestanckich. Odegrały one w wyznaniowych ważną rolę ekumeniczną – wspólny tekst modlitwy przypominał stronom o pierwotnej jedności Kościoła. Przyjętą w psalterzu postawę religijną badacze literatury określają jako **humanizm chrześcijański**. Poeta, humanista, nawiązania do wielu źródeł, zwłaszcza liryki Horacego, stworzył ponadczasowe dzieło. Skupiała się ona na człowieku i jego indywidualnych relacjach z Bogiem. Dzięki zwykłą mocą i szczerością ukazywała przeżycia religijne: bunt, rozpacz, pokora i zachwyty.

■ Renesansowe dwory i poeci uczeni

Renesansowe dwory biskupie i magnackie były prężnymi ośrodkami kultury. Otaczały opieką artystów i pisarzy, stanowiły środowisko, w którym kształtowały się nowe idee. Nierzadko mecenasów z ich podopiecznymi łączyły więzy przyjaźni, zrodzone z podobnych zainteresowań lub wspólnie spędzonych lat na włoskich uniwersytetach. Ideałem twórcy był poeta uczony (łac. *poeta doctus*), doskonale znający tradycję kulturową, zwłaszcza antyczną. Mianem tym określano Jana Kochanowskiego, a także najwybitniejszego polskiego poetę łacińskiego, Klemensa Janickiego. Urodził się on w rodzinie chłopskiej, ale dzięki opiece mecenasów zdobył staranne wykształcenie. Zmarł w wieku zaledwie 27 lat. Znaczną część swoich utworów poświęcił problematyce cierpienia i przemijania, ukazanej przejmująco i zaskakująco nowocześnie.

Andrea Mantegna *Dwór księcia Gonzagi*, fresk w Palazzo Ducale [palazzo dukale] w Mantui, 1474

